

Editori:

Sorin FORȚIU
Adrian CÎNTAR

Consilier științific:

Dorel MICLE

Coperta: Gloria VREME-MOSER, www.ideatm.ro

Foto copertă: Ovidiu MICȘA

Această lucrarea a apărut sub egida:

© **ArheoVest, Timișoara, 2014**

Președinte Lorena VLAD

www.arheovest.com

referință
bibliografică

ISBN 978-963-315-228-7 (Összes/General)

ISBN 978-963-315-220-1 (Vol. 1), ISBN 978-963-315-221-8 (Vol. 2)

Avertisment

*Responsabilitatea pentru conținutul materialelor revine în totalitate
autorilor.*

LA LIMITA ARHEOLOGIEI. REFLECȚII PE MARGINEA UNEI DESCOPERIRI ATIPICE

Cătălin Borangic^{1*}, *Marius Ciută*^{**}

* Institutul de Arheologie “Vasile Pârvan”, București; dada@enciclopedia-dacica.ro

** Universitatea “Lucian Blaga”, Sibiu; marisciuta@yahoo.com

Abstract. At the limits of archaeology. Reflections about an atypical discovery. The paper's pretext is the discovery of a number of ritually deposited Dacian artifacts, found near the village Bulbuc (Alba County), the discovery being made using a metal detector. Besides the atypical trajectory of this important discovery, the authors want to attract attention on the legislative deficiencies that negatively affects the patrimony, allowing the phenomenon of metal detecting made by more or less honest amateurs to degenerate into a real treasure hunt.

Cuvinte cheie: arme, Bulbuc, detecție, patrimoniu, legislație.

Privită cu suspiciune de către comunitatea științifică, investigarea solului cu detectoarele de metale de către nespecialiști în arheologie sau patrimoniu, se constituie, tot mai mult în ultima vreme și în România, într-un fenomen de amploare care a condus la descoperirea a numeroase materiale din diferite epoci. O parte, deloc ne semnificativă, dintre obiectele și siturile identificate prin această metodă aparțin epocii dacice.

Prezentul articol prezintă nu doar istoria atipică a unei descoperiri, ci și modul, relativ inedit, prin care o serie de importante artefacte, aparținând civilizației dacice, au intrat în circuitul științific. Este vorba de descoperirea cu ajutorul unui detector de metale, efectuată de către un pasionat al acestui tip de investigare, a unui set de cinci depuneri, cel mai probabil votive, de pe raza satului Bulbuc, com. Ceru-Băcăinți, jud. Alba.

La începutul anului 2014, una dintre paginile unei rețele de socializare dedicate amatorilor de detecție a metalelor, altfel plină de fel de fel de discuții și atenționări ale activităților specifice activităților membrilor, a devenit centrul atenției prin semnalarea unei descoperiri aparte. Aici a fost făcută publică informația potrivit căreia au fost descoperite o serie de artefacte *dacice*, respectiv detectarea de

¹ Cercetare finanțată prin proiectul “MINERVA - Cooperare pentru cariera de elită în cercetarea doctorală și post-doctorală”, cod contract POSDRU/159/1.5/S/137832, proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013.

către Tudor Ponoran², din Zlatna (jud. Alba) a unui *pumnal îndoit*, a unui *vârf de săgeată* (infirmat ulterior), a unei *zăbale* și a unui *pinten*, undeva în zona Zlatnei³. Entuziasmat de rezultate, descoperitorul a mai efectuat o detecție în același loc, a doua zi după predarea primului lot, ocazie cu care a mai scos la iveală patru depuneri, aflate la mică distanță de aceasta.

Prin natura preocupărilor științifice, studierea fenomenelor militare într-un caz, respectiv profesionale, în celălalt caz, autorii acestui studiu monitorizează presa, dar mai ales astfel de forumuri specializate. Aceste medii oferă informații specifice, adesea cu ani înainte ca datele despre astfel de artefacte să fie publicate, în destul de rarele cazuri când acest lucru se mai și întâmplă.

Semnalaarea, atât în spațiul public, cât și în unele zone de informare cu caracter semi-privat, a unor descoperiri de piese de armament antice, cu ajutorul detectoarelor de metale, nu este o raritate. Anterior, în octombrie 2013, un alt detectorist a predat Direcției de Cultură a Județului Hunedoara o sabie *de tip falx*, o spadă *de tip celtic*, un vârf de lance și alte câteva unelte, provenite de pe raza comunelor Boșorod și Romos, jud. Hunedoara⁴. O altă detecție, care a avut ca rezultat prelevarea unui pumnal curb, a unei spade *de tip celtic*, a unei *zăbale de tip tracic*, a unui vârf de lance și a resturilor unui probabil *umbo*, a avut loc în comuna Broșteni (jud. Mehedinți), piesele fiind predate Muzeul Regiunii Porților de Fier, în primăvara anului 2014. Aceștia li se mai adaugă un set de artefacte descoperite în județul Brașov, din care provin și două pumnale curbe, predate, de asemenea, unor unități muzeale⁵, iar seria poate continua cu o lungă listă de descoperiri, unele fiind de o excepțională valoare istorică⁶.

Așa cum se poate observa, detecția de metale a luat proporții considerabile în ultimii ani, mai ales datorită unor carențe juridice, care ar fi trebuit să reglementeze mult mai precis această modalitate de investigare și recuperare a vestigiilor istorice, cu atât mai mult cu cât acest hobby a devenit vizibil inițial datorită implicațiilor prilejuite de braconajul arheologic, ceea ce a avut ca efect poziționarea practicanților acestui hobby, în mentalul colectiv, dar nu numai, într-o lumină negativă.

² Din contextul inițial fac parte doar pumnalul, vârfurile de lance, zăbala și pintenul. Alte câteva resturi metalice (o caia, o țință metalică, fragmente neidentificabile etc.) fiind descoperite în imediata apropiere, cu ocazia detecției, fără o legătură directă cu depunerile de arme.

³ T. Ponoran deține legal un detector de metale, pe care îl utilizează ocazional, întotdeauna – potrivit declarațiilor acestuia – în zone care nu sunt situri arheologice înregistrate.

⁴ http://www.servuspress.ro/premiera-breasla-cautatorilor-de-comori_79205.html (13.02.2014).

⁵ Muzeul Județean de Istorie, Brașov (Cf.1265/ 25.09.2014); Muzeul Național de Istorie a României (cf. 1441/18.12.2013)

⁶ Am extras, în succinta detaliere, doar acele descoperiri care au legătură cu fenomenul militar din Antichitatea nord-dunăreană, necesare economiei discursului, dar în patrimoniul național au intrat și numeroase alte descoperiri, făcute cu detectoarele de metale, unele constituindu-se în tezaure de metale prețioase.

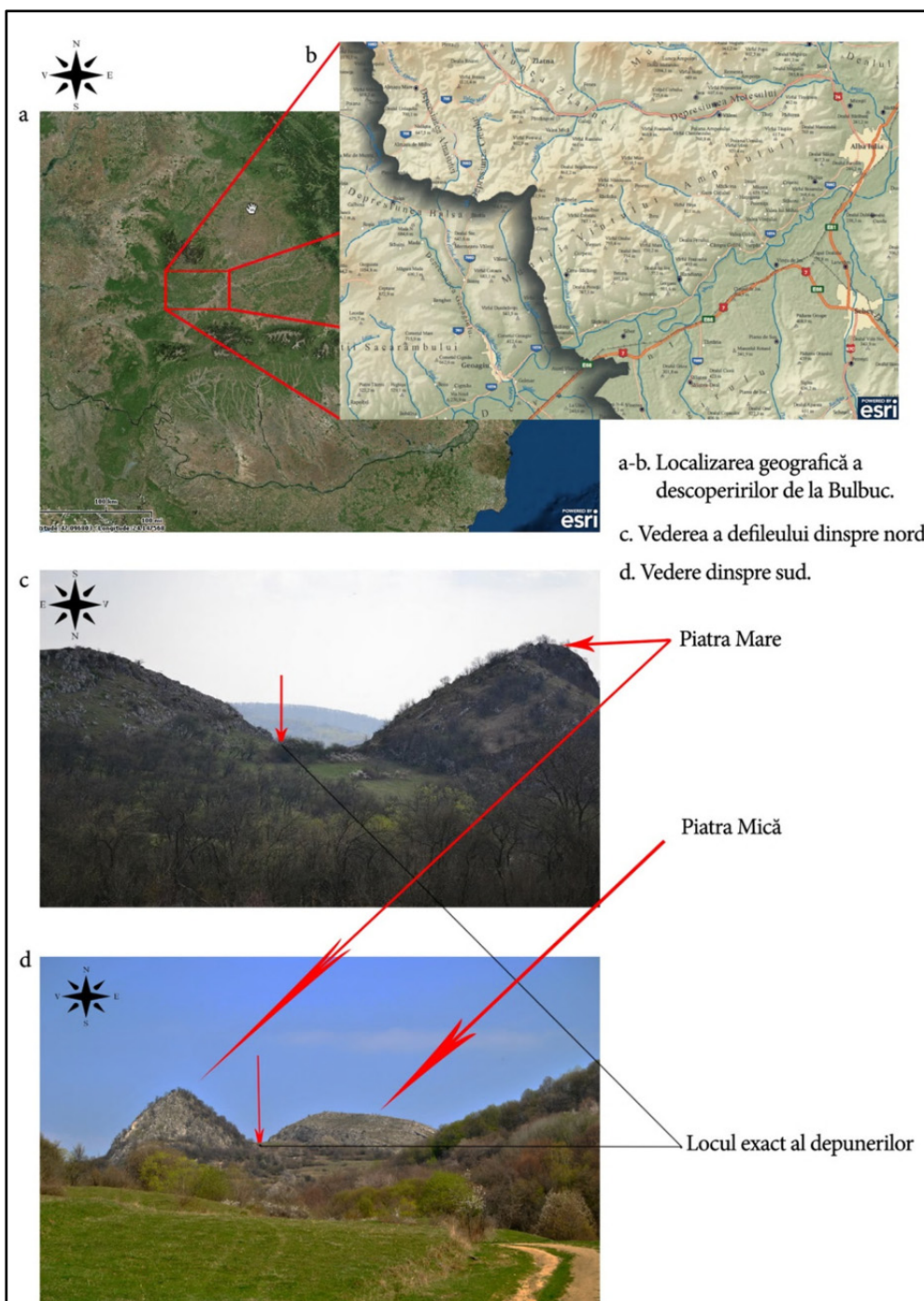

Fig. 1. Localizarea sitului.

Revenind la istoricul descoperirii de la Bulbuc, așa cum spuneam, aceasta a fost suplimentată în scurt timp de o nouă detecție, efectuată în același loc, tot de către T. Ponoran. De această dată au fost prelevate alte patru pumnale curbe, trei teci de pumnal, cinci vârfuri de lance și două zăbale⁷. Dat fiind evoluția intempestivă a situației s-au luat măsuri rapide pentru protejarea arealului prin declararea zonei ca fiind sit arheologic și astfel s-a sistat orice posibilitate legală să se mai efectueze vreo intervenție neautorizată în acel perimetru.

Circumstanțele neobișnuite⁸ ale descoperirii au reclamat un set suplimentar de informații privind geografia locului și a altor detalii necesare recompunerii inventarelor inițiale și, pe cât posibil, a contextelor. În acest scop, a fost organizată o deplasare la locul descoperirii⁹, ocazie cu care s-au efectuat măsurători, s-a reconstituit dispunerea și apartenența pieselor în raport cu fiecare complex, s-au recuperat fragmentele unor vase ceramice – ignorate de către descoperitor inițial – și s-au prelevat probe de sol. Reconstituirea a fost efectuată în prezența dr. Gabriel Rustoiu, director la Muzeul Național al Unirii, Dan Anghel, restaurator la MNUAI, a descoperitorului, T. Ponoran și a autorilor acestui articol.

Este evident că gruparea pe contexte și în spațiu s-a făcut pe baza declarațiilor descoperitorului și conform indicațiilor acestuia, astfel că probabilitatea de a fi fost cele inițiale nu este sigură 100%. Sub impactul euforiei momentului, nu pare imposibil ca unele detalii (poziția exactă a unor piese, orientarea lor etc.) să nu fi fost memorate corect, cu atât mai mult cu cât nu s-au realizat fotografiile în timpul detecției sau extragerii din context. În ciuda acestor posibile erori, discuțiile ulterioare cu descoperitorul, repetate în timp, nu au adus modificări ale informațiilor inițiale, astfel că nu există suspiciuni majore privind corectitudinea afirmațiilor acestuia.

Recompunând traseul pieselor în discuție, de la informația volatilă din spațiul virtual la depozitul muzeal, ies în evidență particularitățile acestui caz, care se constituie într-un precedent privind raporturile între specialiști și instituțiile care gestionează și protejează patrimoniul, pe de o parte și practicanții detecției de metale, pe de alta. Această, să zicem, colaborare, a fost vizibilă în acest caz atât în ce privește recuperarea artefactelor și a informației istorice, cât și, nu mai puțin important, prin faptul că tratarea acestui caz în maniera prezentată a însemnat și influențarea altor posesori de aparate de detecție, cu urmări pozitive pe plan național.

Particularitatea cea mai evidentă a acestei descoperiri constă, pe lângă informația istorică de certă valoare, în impactul ei asupra societății, în ansamblu și asupra

⁷ Întregul lot, ajuns în custodia Muzeului Național al Unirii din Alba Iulia, a fost restaurat și publicat (Borangic, 2014).

⁸ Circumstanțele au fost neobișnuite nu doar prin modalitatea de recuperare a pieselor și prin succesiunea acțiunilor de prelevare și recuperare a lor, ci, nu mai puțin important, prin faptul că deși zona era cunoscută ca având potențial arheologic (Goronea *et alii*, 2012, p. 14), ea nu a fost inclusă, în mod inexplicabil, în nici un proiect de cercetare și nici inclusă în perimetrele protejate.

⁹ Reconstituirea s-a efectuat la aproximativ trei luni de la semnalare, întârziere datorată condițiilor meteorologice nefavorabile, traseul până acolo fiind extrem de dificil.

mediului academic, în particular. Fiind una dintre cele mai consistente descoperiri – exceptând acele detecții care au avut ca rezultat recuperarea unor cantități de monede și podoabe de metal prețios – ea a “beneficiat” din plin de atenția presei. La acest capitol, o parte din responsabilitate revine descoperitorului, care a popularizat o parte din informații¹⁰, cu mult înainte ca întregul caz să fie analizat din punct de vedere al legalității. Această atitudine a pus asupra descoperirii o presiune media deloc neglijabilă, dar, mai ales, a aprins imaginația altor detectoriști, animați de o iluzorie notorietate publică. Din fericire, locația exactă, a de acum sitului arheologic, a rămas confidențială până la finalizarea încadrării juridice, ceea ce, sperăm, a conservat zona.

În urma evenimentelor legate de amploarea fenomenului de detecție a metalelor, s-a constituit un grup de lucru, alcătuit în principal din istorici, în cadrul căruia s-a dezbătut problematica și s-au căutat soluții convenabile nu doar unei cât mai mari părți a specialiștilor, ci și pentru a permite manifestarea acestui hobby cu priză socială vertiginosă, în limite cât mai puțin distructive. Cu această ocazie s-a întocmit un document, intitulat *Propunere de reglementare a activităților de căutare a metalelor de interes patrimonial*¹¹, care a fost înaintat Ministerului Culturii, din păcate rămas fără efect deocamdată. La celălalt capăt al problematicii detecției s-a situat comunitatea științifică, relativ surprinsă de amploarea de ultim moment a fenomenului – cu toate că acesta era periodic vizibil, cu ocazia câte unei descoperiri importante. Principala problemă revelată de activitățile amatorilor de prospecțiuni a fost aceea a așa-zisei *vânători de comori*, cu specială privire la acele zone de interes arheologic neînregistrate ca atare¹².

Parafrazându-l pe reputatul istoric Sorin Mitu, care acum mai bine de 10 ani utiliza termenul *criză* în diagnosticarea stării istoriografiei românești contemporane, vom extrapola *apriori* maniera de etichetare, utilizând exact același termen atunci când vom încerca să descriem și să evaluăm starea actuală a protejării patrimoniului arheologic național în România. Cu ocazia mai sus invocată, istoricul preciza faptul că *intelectualul trebuie să fie critic și necruțător atunci când este vorba despre stabilirea adevărului*¹³. Ca atare, urmând această pildă, este necesară avansarea punctului de vedere cu privire la acest aspect, cu riscul menținerii în registrul ironiilor amare, chiar și în condițiile stării reconfortante ale stabilizării frustrărilor cotidiene, deoarece, nu-i așa, starea de criză pare a fi generalizată la toate palierele societății românești¹⁴.

¹⁰ Autorul descoperirii a popularizat fotografiile și detalii ale artefactelor, atât pe rețelele de socializare și forumurile specializate, cât și în unele publicații (Ponoran, 2014, p. 24-26), dar mai ales în presa scrisă și vorbită, sub formă de interviuri.

¹¹ Documentația întocmită cu acest prilej și lista cu membri acestui grup pot fi consultate la adresa http://www.esteo.ro/pdf/PROPUNERI_vers2.pdf (05.06.2014).

¹² Asupra detecției în siturile arheologice consensul comunității științifice și al opiniei publice (aici incluzându-se și grupurile și organizațiile de detectoriști) este clar. Detecția și prelevarea artefactelor – cu excepția situațiilor legale – din aceste areale este inacceptabilă, ilegală și imorală, trebuind descurajată și interzisă explicit.

¹³ Mitu, 2003, p. 15-19.

¹⁴ Ciută, 2014.

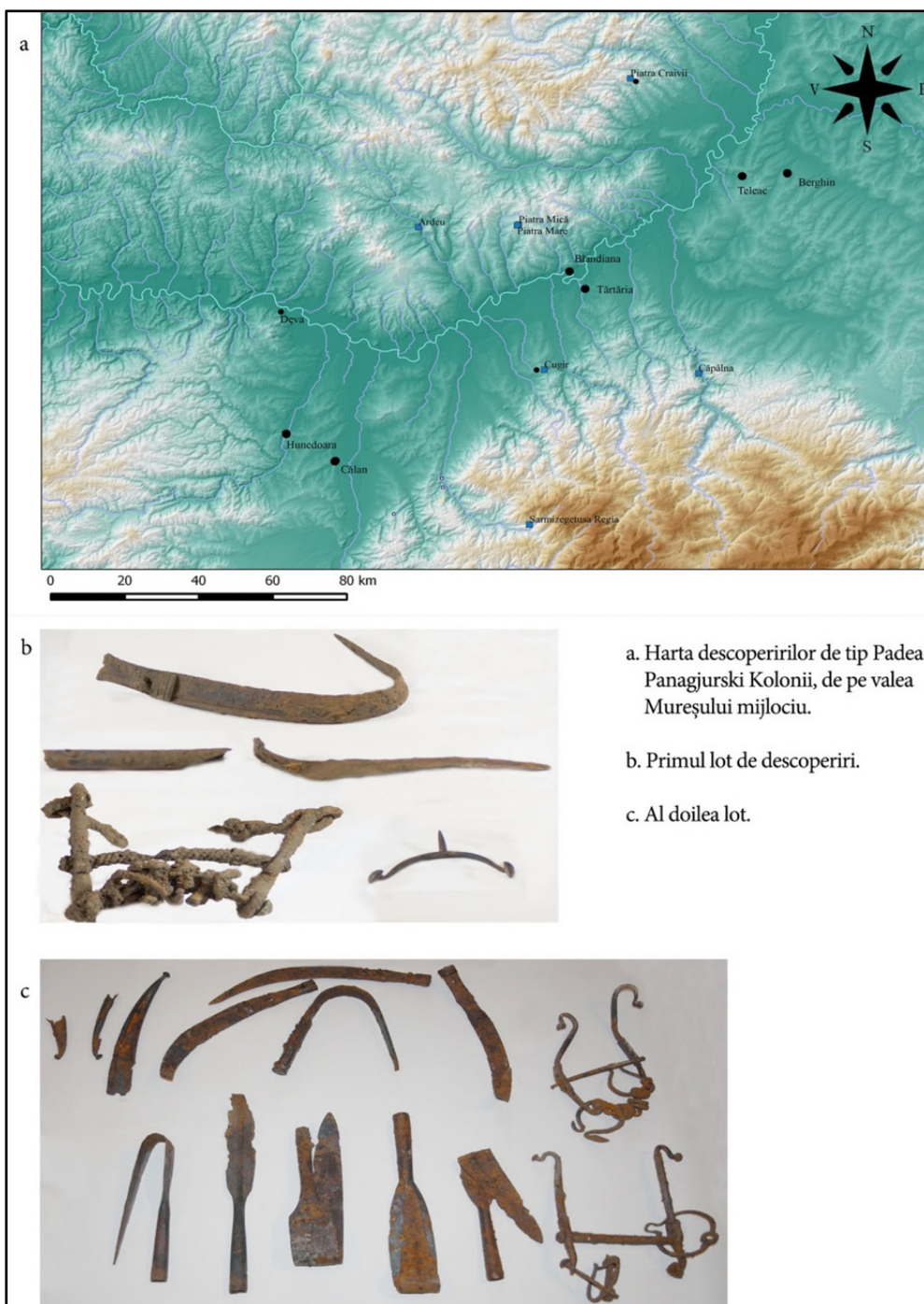

Fig. 2. Artefactele descoperite, ordinea lor și unele analogii de pe valea Mureșului.

O condiție esențială pentru ca un sistem să funcționeze – fie el și unul profesional, cum este cazul arheologiei românești – este aceea ca regulile și normele sale interne să fie respectate și aplicate. Atâta vreme cât propriile norme, autoimpuse, sunt încălcate sau aplicate mai mult sau mai puțin selectiv, acesta tinde a se transforma mai degrabă într-o structură haotică, care nu poate răspunde la cerințele minimale ale standardelor epistemologice și chiar deontologice.

Perioada cuprinsă între 1989–2000 a reprezentat pentru patrimoniul arheologic național o etapă de slăbiciune și lipsă de reacție din partea structurilor statului și a societății, etapă în care în care numeroase situri arheologice importante au fost distruse prin acțiunea factorului uman – unele devenind ținta predilectă a *braconierilor arheologici*, consecința fiind aceea că un număr impresionant de bunuri mobile de patrimoniu (artefacte) au fost decontextualizate, apoi scoase ilegal din țară – în care multe monumente istorice au fost distruse sau puternic degradate ca urmare a activității diferiților factori, între care cel uman a reprezentat, cu siguranță, cea mai activă prezență. Din nefericire, perioada *de entuziasm* a anilor '90 a înregistrat distrugerea, pe tăcute, uneori chiar din naivitate, a unor situri importante, fără ca cei responsabili pentru acest lucru să fi fost identificați sau să fi fost trași la răspundere. Simpla menționare a distrugerii integrale a Palatului Guvernatorului consular al provinciei imperiale Dacia din anticul Apulum (Alba Iulia), în anul 1992, este relevantă – și suficientă – pentru argumentarea celor mai sus menționate.

Anii 1995–2005 au fost, fără îndoială, dominați de acțiunea distructivă a fenomenului braconajului arheologic, epicentrul acestuia fiind axat pe zona cetăților dacice din Munții Orăștiei, unde, în condițiile unui *no man's land*, grupările rivale de detectoriști au identificat zeci de contexte purtătoare de artefacte din aur, argint, bronz și fier, ironie a sorții, majoritatea lor unicate sau rarități. Un calcul simplu, ne arată că din siturile arheologice ale României s-au sustras în perioada precizată, în artefacte arheologice, respectiv bunuri de patrimoniu cultural, undeva peste 100 de kg de aur, peste 250 de kg de argint și tone de piese din bronz și fier. Artefactele sustrate și exportate ilegal sunt astfel de regăsit, chiar și astăzi, pe paginile *WEB* ale unor celebre case de licitații din Europa și S.U.A., în posesia unor colecționari, *dealeri* și/sau traficanți de bunuri culturale, în vreme ce *braconierii siturilor arheologice*, cu foarte puține excepții, sunt în stare de libertate, fiind capabili să reia oricând această *ocupație*, dacă nu cumva nu au făcut-o deja. Prejudiciul științific și material creat prin activitățile lor este, și el, departe de a fi recuperat, fie și sub forma minimală, financiară, ca să nu mai insistăm asupra pierderilor ireparabile produse pentru interpretarea semnificației istorice, urmare a decontextualizării artefactelor braconate. Urmele trecerii detectoriștilor prin siturile arheologice se păstrează încă, stărui-toare, dovezi ale incapacității și, de ce nu, indiferenței factorilor responsabili.

Conducătorii științifici ai unor situri arheologice de importanță națională, fie din lipsa unor fonduri necesare activităților de protejare și prospectare, fie din lipsa de interes cu privire la aplicarea unor metode și tehnici moderne de cercetare, au fost luați prin surprindere de eficiența cu care *braconierii arheologici*, folosindu-se chiar de datele și informațiile publicate în revistele științifice de specialitate (!), au trecut la aplicarea unor metode moderne de prospectare geo-fizică, fiind astfel “privilegiați”

cu găsierea – uimitoare și inexplicabil de rapidă uneori – a unor artefacte inedite, cu valori inestimabile, în contexte nebănuite anterior.

Reacția structurilor și forurilor decizionale din domeniul culturii a fost (din păcate) și ea întârziată. Astfel, realizarea *Listei Monumentelor Istorice* și publicarea acesteia (cu lipsurile și disfuncțiile inerente, frecvente!) s-a definitivat abia în anul 2004 (!). Structurile din teritoriu, care au fost înființate cu scopul supravegherii componente de patrimoniu cultural (sub titulatura de *Direcții Județene de Cultură, Culte și Protejarea Patrimoniului Cultural*), s-au dovedit a fi, inițial, din diferite motive, ezitante, lipsite de inițiativă în aplicarea legislației de specialitate, în ciuda existenței unor protocoale de colaborare la nivel central și local, de cele mai multe ori fiind puse în fața unor situații complexe în încercarea de aplicare a prevederilor legale. Mai mult, în timp, aceste structuri s-au dovedit, citându-l pe un coleg de breaslă, *a corespunde mai degrabă unor criterii politice decât unora profesionale*. S-a ajuns astfel la situații paradoxale, ce pot fi explicate doar prin sintagma *avocatul diavolului*. Interesul imobiliar și antreprenorial, în spatele căruia se află sume mari de bani, vor prevala, se pare, mereu în fața interesului legat de protejarea siturilor arheologice. Un sit arheologic, un artefact sustras, nu pot să-și ceară singure drepturile în justiție. De aceea, ele rămân martori tăcuți ai infracțiunilor repetate. Distrugerea siturilor arheologice cu buldozerele, cum au fost *cazurile Troesmis* în 2002, *Apulum* în 2006 și 2011 și *Sarmizegetusa Regia* în 2011-'12, ca să le amintim pe cele mai mediatizate, nu pot ține titlurile *mass media* mai mult de o zi, impactul acestor fapte nefiind nici pe departe comparabil cu cel al unor scandaluri de calitate îndoielnică, cotidiene, de care avem parte în cadrul societății în curs de manelizare.

Un prim pas în încercarea timidă de eliminare a acestor realități negative a fost acela al conceperii unei legislații specifice de patrimoniu, adaptând prevederi universale, sau cel puțin europene, la realitățile autohtone existente¹⁵. Astfel, nu pentru prima dată în istorie, ne-am grăbit să importăm structuri instituționale și modele legislative europene, pe care, ulterior, le-am golit de conținut ...

De remarcat, în acest context, cinismul *mass media*, care, din inerentul interes prioritar pentru senzational, este dispusă să prezinte cu predilecție punctele de vedere ale celor responsabili pentru greșelile făcute anterior cu privire la regimul patrimoniului cultural, care sunt de regulă capabili să penetreze canalele mediatică cu versiuni bine mascate în intenții pozitive. Nu de puține ori, componenta mediatică s-a dovedit a fi nepregătită pentru a face distincție între versiunile penibile și diletante ale infractorilor din domeniul patrimoniului cultural și cele ale experților acreditați, cu privire la calitatea unor bunuri ca fiind *autentice* sau *false*.

În momentul de față, după 25 de ani de la schimbarea regimului politic, deși la modul general nu se poate nega faptul că s-au făcut pași importanți spre găsierea unor soluții viabile privind problematica adoptării unor strategii coerente în direcția protejării patrimoniului cultural național, aceasta este, considerăm, încă departe de a fi rezolvată.

¹⁵ Ciută, 2014.

Una din marile vulnerabilități la adresa patrimoniului arheologic rămâne aceea generată de emiterii legale a autorizațiilor de deținere a detectoarelor de metale. În momentul de față există peste 800 de deținători autorizați de detectoare de metale la nivel național. La acestea se adaugă un număr ridicat de deținători neautorizați de astfel de dispozitive de prospecții geo-fizice. Episoadele recente, intens mediatizate, ale descoperirii unor tezaur arheologice de către unii dintre detectoriști, generos recompensați pentru fapta de a le preda la muzeele sau primăriile localităților în raza cărora au făcut descoperirile, au făcut ca fenomenul achiziționării de detectoare să capete progresii amețitoare. Doar în ultimul an au fost emise mai mult de jumătate din numărul total al autorizațiilor invocate. Dacă ne gândim că numărul siturilor arheologice cunoscute, repertoriate, incluse în RAN și/sau LMI ar fi să spunem: "X", experiența recentelor șantiere arheologice de pe traseul autostrăzilor, unde au fost reperate extrem de multe situri necunoscute anterior, ne face să credem că numărul real a siturilor arheologice de pe teritoriul național este 2X sau 3X. În aceste circumstanțe, ne gândim ce se va întâmpla cu toate siturile nedescoperite încă, aflate la discreția detectoriștilor în mod legal! Deși nu se recunoaște oficial, în România se distruge zilnic situri arheologice. Amatorii de detecții (dar și de notorietate) scotocesc cu multă răbdare și cu o tenacitate nebănuită areale pe care, anterior, din diverse motive, arheologii nu le-au prospectat. Norocul, completat și de dotările uneori impresionante în domeniul logistic al detectoriștilor, face ca zilnic la muzeele din țară să fie depuse, în cel mai fericit dintre cazuri, artefacte extrem de prețioase. Consecința: dacă lucrurile vor continua să evolueze în această manieră, în următorii ani muzeele se vor umple cu tone de artefacte decontextualizate.

Autoritățile legislative și administrative, nu vor sau nu pot să ia măsuri pentru temperarea acestui fenomen, care tinde tot mai mult să capete aspectul și riscurile (consecințele) unei bombe cu explozie întârziată. Lacunele majore din legile și actele normative care reglementează, de pildă, regimul obținerii, deținerii și utilizării detectoarelor de metale, au fost deja identificate de extrem de bine organizații detectoriști, care, spre deosebire de structurile publice, comunică între ei foarte eficient, pe forumurile dedicate. Deja există detectoriști juriști, avocați, polițiști. Rămâne ca, mai devreme sau mai târziu, să înregistrăm procurori și judecători în rândul detectoriștilor – doar suntem o țară liberă nu-i așa? – pentru ca lacunele invocate mai sus să devină adevărate *găuri negre*.

Prima întrebare *sine qua non* pe care o pune orice proaspăt deținător al unui detector de metale, firească dealtfel, este aceea cu privire la modul în care poate identifica un sit arheologic, precum și modalitățile de recunoaștere a limitelor sale, pentru a evita comiterea unei infracțiuni. Iată marea problemă, identificată dealtfel și de inculpații în unele dosare penale în desfășurare. Se pare că legiuitorul nu se aștepta, în 2000–2001 când au fost promulgate principalele legi în domeniu, la astfel de situații, în care se acordă o atenție extrem de mare modului de identificare a arealelor protejate, deși actele normative (Legea 182/2000 și Legea 422/2001) prevăd destul de clar care sunt modalitățile și responsabilitățile de marcare ale sitului arheologic, mai puțin de delimitare al acestuia, existând însă și rezerva zonelor de protecție. În condițiile în care marea majoritate a siturilor arheologice nu este semnalizată, nu

este marcată și cu atât mai puțin delimitată, orice detectorist poate invoca faptul că nu avea de unde să știe că se află în perimetrul protejat al unui sit arheologic. Legat de această problemă, este emblematic punctul de vedere aberant al unui angajat al unei direcții județene de cultură, care, la solicitarea de a proceda la marcarea și semnalizarea unui important sit arheologic aflat în intravilanul orașului Alba Iulia, a răspuns, sec, că nu este bine să marcăm siturile arheologice, *deoarece marcajele vor atrage atenția braconierilor!*¹⁶

Din lectura rechizitoriilor emise până la acest moment, în diferitele dosare penale privind efectuarea de detecții și săpături ilegale în situri arheologice, reiese clar faptul că braconierii nu au nevoie de astfel de semnalizări, la domiciliul lor fiind găsite adevărate biblioteci de documentare, cu hărți, reviste, articole sau lucrări monografice, dovedind că aceștia sunt adevărați autodidacți în materie. Ca să fie clar, aceste semne sunt necesare nu pentru *a atrage atenția braconierilor* că se află într-un sit arheologic, ei oricum știu foarte bine acest lucru (!), ele se adresează celor care nu știu acest lucru, dar și organelor judiciare, care, pentru probarea intenției suspecților, au nevoie și de acest element, definitiv pentru acțiunea penală, dar insignifiant din păcate pentru un funcționar public cu atribuții bine precizate în legi, privind marcarea și semnalizarea monumentelor istorice (conform legii 422/2001 siturile arheologice sunt și monumente!)¹⁷.

Concluzii

Privit ca un caz cu valențe didactice, “episodul Bulbuc” poate fi împărțit în două faze. Prima conține numeroase elemente care, în mare parte, au fost posibile datorită conjuncturilor ambigue din punct de vedere juridic și o serie de erori derivate din acestea (neprotejarea anterioară a sitului, detecția, aducerea primului lot la muzeu, continuarea săpăturii, slaba comunicare între instituțiile abilitate etc.). A doua fază a fost constituită din încercarea, parțial reușită, de a remedia greșelile anterioare, recuperarea datelor și informațiilor de natură juridică și istorică. Orice artefact, chiar dacă nu prezintă elemente de senzațional la prima vedere, ar trebui preluat și tratat cu profesionalism, cu condiția ca descoperitorul să poată preciza cu exactitate locul și să îl indice, în cel mai scurt timp, unui arheolog specialist.

Încercările altruiste de apropiere între cele două tabere, cea a amatorilor de detecții¹⁸ și a arheologilor, respectiv conceperea unor bune practici în ceea ce privește detecția metalelor, a avut un rezultat departe de cel dorit, inițiativa diluându-se, fără o finalitate concretă, acceptată de ambele părți. O doză mare de responsabilitate a situației revine factorilor de decizie care au ignorat această încercare de

¹⁶ În momentul de față, semnalizarea, marcarea și delimitarea siturilor arheologice din România conform legii este rarisimă.

¹⁷ Ciută, 2014.

¹⁸ În ciuda reflexului de respingere al acestor aparate, asociate braconajului arheologic din Munții Orăștiei și nu numai, există între amatorii acestui gen de prospecțiuni un oarecare număr de persoane animate de bune intenții, chiar dacă, cel puțin din punct de vedere arheologic, acțiunile lor sunt la fel de distructive.

reglementare, iar lipsa oricărei șanse de compromis pare să fi radicalizat cele două grupuri.

Cazul “Bulbuc”, precum și altele (aproape) asemănătoare, devoalează o necesitate de moment imperativă. Este stringentă modificarea sistemului legislativ, care să reglementeze mai detaliat activitățile de detecție și condițiile de documentare a depozitelor identificate, pentru ca astfel de descoperiri, realizate în condițiile legii, să poată fi valorificate științific la un nivel superior, fără a știrbi, desigur, anumite libertăți civile. Sistemul legislativ actual este depășit de amploarea fenomenului, cu atât mai mult cu cât, la începutul anilor 2000, când au fost elaborate sau copiate (!) majoritatea actelor normative ce reglementează regimul de protecție a siturilor arheologice, acesta se afla la cote mult mai mici ca astăzi¹⁹. Instituțiile statului, care prin lege au responsabilitatea protejării patrimoniului cultural, sunt depășite, fie din ignoranță, fie din lipsa dotărilor necesare (inclusiv aparatul legislativ!), fie din interese care îi transforma în *avocați ai diavolului*.

¹⁹ Mai mult, reglementări extrem de eficiente din vechiul Cod Penal au fost abrogate în Noul Cod Penal. De exemplu, articolul 280, care prevedea foarte clar ce înseamnă infracțiunea de *nerespectare a regimului de protejare a unor bunuri culturale*.

BIBLIOGRAFIE

- Borangic, 2014 Borangic, Cătălin, *Weapons and Harness Items from the time of the Dacian Kingdom*. În: *Istros*, nr. XX, p. 257-308, 2014 (sub tipar).
- Ciută, 2014 Ciută, Marius, *Reflecții asupra unui posibil diagnostic privind starea protejării patrimoniului arheologic național*, În: Musteață, Sergiu (ed), *Current Trends in Archaeological Heritage Preservation*, 2014 (sub tipar).
- Goronea et alii, 2012 Goronea, Toma; Pascaru, Mihai; Popa, Cristian Ioan (coord.), *Studiu privind aria caracteristică pentru peisaj cultural în zona Ceru-Băcăinți, județul Alba*, Ed. Mega, Cluj-Napoca, 2012, 143 p., ISBN 978-606-543-290-1.
- Mitu, 2003 Mitu, Sorin, *Opinii cu privire la istoriografia română de astăzi*, În: Mârza, Radu; Stanciu, Laura (coord.), *Cum scriem istoria. Apelul la științe și dezvoltările metodologice contemporane. Actele simpozionului Tinerii istorici"*; ediția a 4-a, 28-30 noiembrie 2002, Alba-Iulia, Ed. Aeternitas, Alba Iulia, 2003, 321 p., ISBN 9737942183; p. 15-19.
- Ponoran, 2014 Ponoran, Tudor, *Dacii mi-au vorbit*, În: *Dacoromania*, nr. 69, 2014, p. 24-26.